

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi Udruženja Jugoslov. Učiteljstva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceni poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Posamezna številka po K 1-20. Za neorganizirane 80—K, za naročnike v inozemstvu 100—K letno.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako petil-vrsto. Priloge slanejo poleg poštnine še 50 K.

Telefon uredništva
štev. 812.

Za oznanila je plačati od enoslopnih petil-vrst, če se tiska enkrat . . . 1 K 50 vin. „ „ dvakrat . . . 1 „ „ „ trikrat . . . 80 „ za nadaljnja izvrčenja od petil-vrst po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjenišva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebej plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, VII., Celovška cesta 33/I**

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama tje so proste poštnine.

IV. D.:

Po volitvah v višji šolski svet.

Volitve v višji šolski svet so končale s sijajno zmago za UJU.

Dvoje skupin si je stalo pri volitvi nasproti. Prvo skupino je predstavljalo Udruženje Jugoslov. Učiteljstva, ki združuje učiteljstvo na strogo stanovskem in strokovnem programu, poudarjajoč stanovski interes kot prvi in glavni ter zastopajoč temu interesu interese politične pripadnosti in razlike v kulturnem naziranju učiteljstva. Drugo skupino predstavljajo voditelji Slomškove Zveze, ki združujejo učiteljstvo na programu politično strankarske pripadnosti, poudarjajoč politično pripadnost in krščansko svetovno naziranje kot glavno udružujočo silo ter vrhovno svoje načelo, katerega podvrača strokovne in stanovske interese.

Ideja, da naj bi se učiteljstvo organiziralo na podlagi politične pripadnosti in svetovnega naziranja je doživela pri volitvah v višji šolski svet silen poraz, med tem ko je ideja, da morajo pri stanovskih in strokovnih vprašanjih stopiti razlike politične pripadnosti in svetovnih naziranj v ozadje, doživela pri volitvah sijajno zmago.

Za stanovsko politiko in načela Udruženja Jugoslovanskega Učiteljstva se je izreklo 2338 članov učiteljstva, za stanovsko politiko voditeljev Slomškove Zveze pa komaj 477 članov učiteljskega stanu.

S tem je že izrečena sodba in je izraženo mnenje učiteljstva, kakšno stanovsko politiko naj vodijo naše stanovske organizacije in njih zastopniki.

Udruženje Jugosl. Učiteljstva združuje na temelju svojega programa učiteljstvo, ki pripada raznim političnim strankam, tako Jugosl. Dem. Str., Nar. Soc. Str., Sam. Kmet. Str., Soc. Dem. Str., Komunistični Stranki in deloma tudi Slov. Ljud. Stranki in ki je različnih svetovnih naziranj; pri njega stanovskih politikah so stanovski in strokovni interesi prvi glavni in edino merodajni ter ne povprašuje po politični pripadnosti in svetovnem naziranju učiteljstva pri reševanju stanovskih in

strokovnih vprašanj, temveč jih reši neoziraje se na to vedno tako, kakor to zahtevajo interesi stanu in šole, ter narodne prosvete. Zastopniki in voditelji Slomškove Zveze so pa v svoji stanovski politiki v vseh zastopih dokazali, da so strogi eksponenti svoje politične stranke in podvračajo stanovske in strokovne interese zahtevam in načelom politične stranke, čisto proti interesom stanu, šole in narodne prosvete.

Volitve v višji šolski svet niso torej zgolj formalnega pomena, da se na podlagi njih dokaže moč in disciplina organizacij, ampak so tudi načelnega pomena, ker gre tu tudi za načelno vprašanje stanovske politike. Ogromna večina učiteljstva se je z volitvami v višji šolski svet izrekla za to, da bodimo pri reševanju stanovskih in strokovnih vprašanj samo učitelji in ne politični strankarji ter nam morajo biti stanovski in strokovni interesi prvi in najvišji, za katere se hočemo boriti pri vsaki stranki, da jih uveljavimo.

To načelo je pridobilo UJU sijajno zmago pri volitvah v višji šolski svet.

Učiteljske zastopnike v višjem šolskem svetu ni torej smatrati za politične strankarje, kakor je politična javnost tolašila izid volitev v višji šolski svet, ampak za odločne borce naših stanovskih interesov in za borce napredka šole in narodne prosvete proti mogočim nakletom od katerekoli strani in proti reakcionarstvu, izključujoč vsekako oportunistično politiko.

Načela in program organizacije ter stališče organizacije v važnejših načelnih vprašanjih so točke, s katerimi imajo zastopniki vezane roke: njih demokratično poslovanje in lojalnost do volitev pa zahteva vednega kontakta z vodstvom organizacije.

Program, na podlagi katerega so bili izvoljeni — da so jim stanovski in strokovni interesi prvi in edini pri presoji strokovnih vprašanj — pa daje tudi manjšini možnost in jamstvo, da se s polnim zaupanjem lahko obračajo do njih, ker jim bo pravično in objektivno stališče edino merilo pri presoji stanovskih in strokovnih vprašanj tudi gotovo v personalnem oziru.

Zmaga UJU pri volitvah v višji šolski svet je torej tudi zmaga načelne važnosti, ker nam znači odstranitev političnega strankarstva iz naše stanovske politike, za kar se je izreklo 84 odstotkov učiteljstva.

FRANJO LOVŠIN:

Vzgoja državljske zavednosti.

Gospod urednik, dovolite, da izpregovorim v »Tovarišu« nekaj svojih misli o razvijanju državljske zavednosti v duhu narod. edinstva, kot zahteva 16. člen ustave, ki ga konstituenta gotovo sprejme nespremenjenega, kakor ga je stiliziral ustavni odbor.

Nečem kritikovati tega člena, to prepuštim kritikom, ki se mogoče z njim ne strinjajo, izpregovoriti hočem le nekoliko o naši bodoči nalogi.

Leta 1918., ko se je predrla vrzel na solunski fronti, se je združilo troje plemen SHS v jedno slobodno državo brez vsakega tujega okvira. Ta plemena so bila, kakor nas uči zgodovina, pred tisočletji ujedinjena. Kot narod po dušni konstituciji, po jeziku, po svojem slovanskem značaju, po svojih idejah in po svoji veri, akoravno niso nastopali v skupni državi. Ta tri plemena pa so v dobi bojevanja za svojo slobodo in pozneje v robstvu mnogo izgubila v svoji skupnosti. Rim in Carigrad sta nas razdružila versko. Nemci, Madjari, Italijani in Turki so nam vsilili svoje ideje. Turki so celo podali novo božanstvo. Spremenil se je v nesklad naš skupni značaj in skupne ideje, vsled česar trpi naša skupna duševna konstitucija.

Mi imamo pred seboj državno telo, čigar členi so se na zunaj zjedini v jedinstveno državo, a v notranjosti, v nas samih, pa je prvotno ujedinjena duševna konstitucija vsled prej omenjenih razlogov zrahlana.

Nemci in Madjari, a gotovo tudi Italijani računajo s sigurnostjo ravno vsled naše duševne zrahlane konstitucije, na katero so delali streljaja, da rodi naš razkol tudi razpad naše države.

Da se ta njih srčna želja ne uresniči, je vsakega posameznega Jugoslavana

dolžnost, posebno še vzgojitelja, da spravi zrahlano duševno konstitucijo vseh treh plemen spet v prvotni sklad ujedinjenega naroda.

Jugoslovansko učiteljstvo je storilo, razen par separatistov, prvi korak k ujedinenju s tem, da je stopilo v mogočno zvezo UJU, ki odbija vse one razdirajoče in lažnjive ideje, ki se porajajo pri vsakem rojstvu novih držav.

Tudi pri nas letajo kot ponočne večje od posameznika do posameznika, ali kot votkovi v ovčjih kožah — fanatiki in halucinanci, ki so, ali vsled svojega egoizma ali vsled sovraštva proti tesni spojitvi vseh treh plemen v edinstveno državo najhujši sovražniki naše države. S prevratnimi idejami sejejo nezadovoljstvo v dušo nerazsodne množice, da z njihovimi laži idejami podjarmijo dušo nerazsodne mase v svrhu svojih prokletih namer. Tem fanatikom se hoče, da se poigrajo z usodo našega zjedinenega naroda. Dolžnost države in vsakega posameznega državljana je, da se zajezi tok tem skrajno prevratnim idejam.

Ko sem čital knjigo Gust. le Bona: »Psihološki zakoni razvoja narodov«, sem posebno mislil na naše zjedinenje. Vprašal sem se, bo li naše zjedinenje trajno. Odgovoril sem si z da, ker so dani za to vsi pogoji.

Gustav le Bon stavi tri pogoje za ujedinenje. Prvi pogoj je, da plemena, ki stopijo v medsebojno rodno zvezo, niso prerazlična po številu. Drugi pogoj, da se ne razlikujejo preveč po svojih značajih. Tretji pogoj, da so dolgo časa pod vplivom istih okoliščin.

Prvi in drugi pogoj sta nam, po mojih mislih, dana. Tretji pogoj je odvisen od naše spravljenosti in strpnosti. Zato je čisto umestno, da sta spravljenost in strpnost v ustavi uzakonjeni.

Od nas je torej odvisno, hočemo li biti narod, ki živi v slobodi, ali pa plemena, ki garajo, dokler ne izginejo s površja zemlje v tujem suženstvu.

Še žive v nas skupne moralne in intelektualne lastnosti slovanske duše. Potreba je le odstraniti ono robsko moro in tuji balašt, ki so nam ga vsilili naši tlačilci.

Čeli kulturno delo. Zboru želimo mnogo vztrajnosti, kajti kjer je vztrajnost je tudi uspeh.

Z. P.

IV. D.:

Publikacije Slov. Šol. Matice.

Nimam namena pisati ocene publikacij, ki nam jih je za zadnje leto dala Slovenska Šolska Matica in prepuščam oceno »Popotniku«. Pečati se hočem s Slovensko Šolsko Matico bolj v organizacijskem oziru.

Slovenska Šolska Matica razpošilja za zadnje leto pravkar štiri knjige, in sicer:

1. Pedagoški Letopis, XVIII. zvezek;
2. Dr. Ljudevit Pivko: Telovadba, I. snopič — po Tyršovem setavu;
3. Fr. Fink: Posebno ukoslovje slov. učnega jezika;
4. J. Dimnik: Upravni odbor, imenik društvenikov in zaznamek izdanih in založenih knjig Slov. Šol. Matice.

V dvajsetih letih je izdala Slovenska Šolska Matica 69 knjig, med njimi zelo mnogo takih, ki bi sicer le s težavo za-

LISTEK.

Koncert učit. pevskega zbora.

Že lansko leto smo slišali o uspešnih tega nanovo osnovanega pevskega zbora na koncertih po Jugoslaviji. Pretekli četrtek pa je nastopil prvič javno v Ljubljani. Naravno, da je slavno ime pevskega zbora moravsko-čeških učiteljev mikalo in vzpodbudilo tudi naše učiteljstvo k ustanovitvi svojega zbora, kar prav z radostjo pozdravljamo. Seveda je sedanjí zbor šele pri začetku dela in ga čaka še dolgo, s trnjem posuta pot, do umetniškega viška izvajanja prej omenjenih zborov. Vendar pa že sedaj kaže zbor v izbiri inteligentnega glasovnega materiala in v svoji vztrajnosti, da gotovo doseže kmalu svoj ideal. Želeli bi zboru še nekaj fundamentalnih basov, sopran mora ublažiti svojo ostrino, altu manjka nižine, tenorji pa so razmeroma dobri. Zbor je v celoti zvočen, discipliniran, sluša dirigenta na mig. Vstopi semtertām sicer niso bili brezhibni, kar bi pa morda šlo na rovaš manjiranemu fraziranju, katero se je prežive-

lo. Pretirano razsekavanje melodične črte uniči glasbeno misel in vsled tega izgubi najboljša zborovska skladba na učinkovitosti. Čas pa bo ublažil to in bo privedel petje učiteljskega zbora do harmonične enodušnosti. Pevovodja Juvanc dela z veliko ljubeznijo in umevanjem, otrese pa naj se pri nas tradicionalnih pevovodskih manir.

Koncert je obsegal skladbe učiteljev skladateljev Adamiča, Juvanca in Pavčiča ter Risto Savina in Ant. Nedveda. Adamič je bil zastopan s starejšimi in novejšimi deli. »V snegu« je itak priljubljena in mnogokrat peta. »Da sem jaz ptičica«, katerega ljubkega zbora so peli le prvo kitico dvakrat, da bi bilo bolje odpeti vse tri kitice. Prvič se je menda izvajala šaljiva »Vsaneh« ter precej kočljivo »Ljubljansko polje«. Novejšega datuma so pristno narod. značaja šaljiva »Ne maram tebe«, katero so na hrupen aplavz morali ponoviti, globoko občutena »Če ti neboš moj« in za izvajanje ne posebno lahka, »Kdor je truden naj gre spat« ter vrisajoče poljansko kolo »Zbiraj se, zbiraj lepí zbor«, ki se je moralo na zahtevo občinstva tudi ponoviti. Pavčičeva »Kaj ve misli« je efekt-na točka naših boljših mešanih zborov,

kot tudi starodavna Nedvedova »Nazaj v planinski raj«. Moški zbor je pokazal svojo silo v domorodno navdušeni Juvancovi »Slovanski zemlji«, katero je hotela publika slišati še enkrat. Istega skladatelja mešani zbor »Izgubljeni cvet« je srčkana pesmica, ki bi še bolj ugajala, da ni v srednjem krasnem delu moški zbor melodijo s pavzami preveč raztrgal. Prvemu in zadnjemu delu »Izgubljenega cveta« ter Adamičeve »Ne maram tebe« bi pa privoščil več živahnosti.

Solistovske točke je absolvirala g. Jelica Vuk-Sadarjeva z njej lastnim umevanjem prednašanih skladb. Skladbe Risto Savina se nam ne zde posebno globoke. Plavanje iz tonalnosti v tonalnost je vzrok, da se kažejo brez okostja ter poslušalcu ne zapuščajo zadovoljivega utisa. Najti skrivnosti tonalnosti je božji dar. Solistinja je spremljala gđ. Cepurova diskretno in dostojno.

Pevovodji g. Juvancu so poklonili lovorjev venec s trobojnico, g. Vuk-Sadarjevi in njeni spremljevalki pa šopka cvetic.

Zbor šteje le okoli 50 pevcev, dočim bi lahko štel trikrat toliko, ako bi učitelji pevci in učiteljice pevke dejansko zapo-

telji in ustal bo prenovljen ujedinjen narod brez očitnih plemenskih razlik.

Da razvijemo državljansko zavednost v duhu narodnega edinstva, nam se je v prvi vrsti treba poglobiti v proučevanje psihološke konstitucije našega jugoslovanskega naroda.

Na proučevanju duševne konstitucije naroda temelji uspešna vzgoja mladine v smislu državljanske zavednosti. To proučevanje sloni na medsebojnim spoznavanjem, ki naj bo bratsko, prožeto z ljubavjo in medsebojnim spoštovanjem, brez hilitbe, brez zahrbtnosti in brez oholosti. Režimo rak rano najprej vsak na sebi in bomo v prvi vrsti sami sebi najstrožji sodnik. Svojih vrlin ne precenjujemo in ne iščimo pezdin v očeh brata, dokler ne odstranimo brna iz svojih oči.

Zgodovina nam pa bodi mati vzgojiteljica. Kot vzgojiteljica podajamo zgodovino vzgojno. Pokažimo mladini, kam je Slovene vodila slova in kam jih je pahnila nesloga. Primerov imamo baš v naši jugoslovanski zgodovini dovolj, da svarimo mladino pred prevelikim zaupanjem v tuje. Vzgojimo mladino, da bo samozavestna, nje volja jaka, da bo požrtvovalna in neustrašna za dobrobit države. Vzbudimo v otroški duši vso energijo do poleta.

Zapalimo že v otroško dušo plamen državne edinstvene ideje, kajti ideje preobrazujejo značaj in vodijo svet v bodočnost. Pomagajmo mladini, da udeležuje svoje zmožnosti, da zadobi oblast nad samo seboj. Vadimo jo v vztrajnosti, marljivosti in da spoštuje obstoječe postave in zakone. Ne ta, ki vzgaja mladino, da ruši, ampak ta, ki jo vzgaja, da stavi, da zida, je pravi mojster vzgojitelj. Mladina je še nerazsodna, zato naj ne ruši, dokler ne zna na ruševinah postaviti novega tempelja kulturi. Tem potom vzgojimo v potomstvu trden in enak značaj, ki je merodajen za posameznika in za skupnost naroda.

Ta značaj naj bo v čistem soglasju naroda in edinstvene države. Zato moramo odstraniti vsa nesoglasja, ki so znaki pod tujim pritiskom nastalih plemen.

Poklonimo se vsi veliki sili edino spasujoče ideje:

»Le v slogi Jugoslovan uživa svobodo dan!«

Nov mladinski list.

V želji, da nudimo možnost učvrstitve misli o edinstvu, bratstvu, ljubezni in slogi zedinjenih delov našega naroda v dušah najmlajšega brstja našega naroda ter da se na ta način vzgoje nova in te ideje popolnoma se zavedajoča pokolenja, sem odločil, da se ustanovi otroški list s temi smernicami v založbi Ministrstva Prosvete. Ime listu bo »Naš List«.

List ne bo sledil tej svoji nalogi z posebnim poudarjanjem in podčrtavanjem omenjene misli. To tudi ni potrebno. Tako zdrava ideja, kot je edinstvo našega naroda, ne potrebuje vsiljevanja našemu narodu in njegovi mladini. Pač pa moramo, preživljajoči dobo različne vzgoje, vplivov, razmer in teženj, usmeriti vzgojo naše mladine v določen tir ter pripraviti mlade, z razkrojnimi vplivi še nedotaknjene duše naše mladine, da v njih vzkljuje enake težnje in čustva. Te težnje in ta čustva naj bodo v bodočnosti varen temelj narodnemu edinstvu v medsebojni ljubezni dosejati vedno razdvajanih delov našega naroda.

Zato se bo pri urejevanju tega lista obračala največja pažnja zdravi in lahki

zabavi, pristopni otroški duši, ki more koristiti doma in v šoli roditeljem in učiteljem kot pomožno čtivo. Tudi v tem se bo list razlikoval od dosedanjega načina urejevanja otroških listov in sicer v toliko, da ne bo prinašal slabih poskusov in začetniška dela, temveč le izbrane stvari prave književnosti, naravno jasne in pristopne otroški duši. Pri večjih slovanskih in drugih naprednih narodih na zapadu je ta književni način urejevanja otroških listov že davno upeljan in se je pokazal kot zelo vpliven na priroden in zdrav razvoj razumnosti, estetičnega čustva in smisla za čistost in lepoto jezika pri otrocih in sicer od ljudske šole pa do nižjih razredov srednjih šol.

Da se pri urejevanju lista zagotovijo te smernice, sem določil za urednika temu listu našega uglednega književnika in rodoljubnega pesnika Stevana Beševiča, nekdanjega sourednika Zmajevga otroškega lista »Neven«.

Ta razpis naj se sporoči vsem učiteljem in učiteljicam v področju posameznih šolskih okrajev potom njihovih nadzornikov in naj se pojasni važnost ustanovitve takega lista ter naj jih se pozove, da se z vneto zavzemo za razširjenje lista, ker le tako bo list mogel dosežati svojo nalogo.

Umevno je, da pričakujem predvsem od šolskih nadzornikov, da bodo v pravem razumevanju svoje dolžnosti in važnosti tega lista tudi osebno delovali na to, da se vse to čim bolj izvrši.

Minister Prosvete, Pribičević, I. r.
V zvezi z razpisom Gospoda Ministra Prosvete z dne 25. svečana t. l. ON Štv. 6690 se Vas obvešča:

1. Da je »Naš list« namenjen učencem ljudskih šol in dijakom nižjih razredov srednjih šol;

2. Da bo izhajal enkrat mesečno, tudi za časa počitnic, na 16 straneh večje osmine z eno- ali večbarvnimi slikami ter z napevi;

3. Da je cena listu 48 kron (12 dinarjev) letno, do konca tega leta pa le 36 kron (9 dinarjev). Naročnina se sprejema najmanj za pol leta, za letošnji letnik pa do konca leta 36 kron (9 dinarjev);

4. Da je treba pošiljati naročnino upravnistvu »Našega Lista« — Pop Lukina ulica šte. 14 — Beograd;

5. Da je treba za vsako šolo naročiti vsaj toliko iztisov, kolikor je razredov;

6. Da je treba skrbeti, da si imovitejši učenci in učenke naroče list za siromašne toda dobre učence pa naj dobrovoljno plačajo naročnino njihovi bogatejši tovariši, odnosno dobrotniki šole, ali pa naj naročnino za take učence plačuje šola iz svojega šolskega sklada.

Po naredbi Ministra Prosvete,
Načelnik splošnega oddelka,
L. R. Knežević, I. r.

JOSIP GORIŠEK:

Humkov in Jeranov načrt za geometrijo in geometrijsko risanje na meščanskih šolah.

(Humkov načrt v »Učit. Tov.« šte. 8 iz leta 1919. — Jeranov načrt v »Popotniku« šte. 1.—3. iz leta 1921.)

G. prof. Jeran je v »Pop.« objavljenem učnem načrtu izrazil svoje trdno uverjenje, da je ravno geometrija na naših šolah prava pastorka. Če ne rečem drugega, naj povem le, da je ta sodba preuranjena. Imeli smo le dve meščanski da bi ga vsaj malo seznanila z našo domačo pedagoško literaturo.

Pač so se danes te razmere nekoliko izpremenile! Naši Slovenski Šolski Matici se odpira malo boljša bodočnost. Zelo izdatno ji je priskočila ljubljanska in beograjska vlada na pomoč, priznala je nje pomen in jo gnotno podprla, da ji ne bo potreba sprejemati le del, ki ji jih več iz zavednosti in interesa do stvari naklanjajo pisatelji, ampak bo na podlagi te podpore lahko tudi razvila konkurenco na polju pedagoško-literarnega delovanja.

Ob našem programu smo vedno vstrajali pri načelu, da je dolžnost države podpirati naše kulturne pedagoške zavode in institucije ter naše pedagoške liste.

Dasi je razširjena Slov. Šol. Matica najboljše v Sloveniji, ni pozabila, da ji je dolžnost podpirati kulturno tudi šolo in naše stanovske tovariše v neodrešeni domovini in obsega v seznamu še vedno Idrjo, medtem ko moramo z obžalovanjem konstatirati, da pogrešamo Goriške in Trsta, ki sta bila poprej dobra in zvesta odjemalca Slov. Šol. Matici. Lepo se razširja Slov. Šol. Matica tudi na univerzitetne oddelke in srednješolske zavode

šoli. Kar se tiče krške meščanske šole, moram kot bivši učenec strokovnjaka tov. Humka to sodbo odločno zavrniti. O sedaj ustanovljenih meščanskih šolah pa tega tudi ni mogoče trditi, o tem se treba preje uveriti.

Imamo torej dva načrta. Prvi je krajši, drugi obširnejši, ker našteva več podrobnosti.

Ali ima učni načrt res dvojni namen? Po mojem mnenju je njegov glavni namen, da označi snov in red, v katerem jo je obdelati.

Drugo vprašanje — kako? — pa je stvar metodike, ki se stalno izpreminja in izpopolnjuje, to bi jaz ločil v posebnem metodičnem načrtu.

I. razred.

Humek zaznamuje snov »Prostorski tvori in prostorske veličine« (veličine je napačen izraz — pravilno izražamo količine).

Ta označba je presplošna, kajti ona vsebuje sploh vso geom. snov, vsled česar je treba podrobneje navedbe. Jeran je krenil na to pot, toda njegov načrt za prvi razred je pretesen. Simetrijo in izreki o skladnosti trikotnikov se obravnava še v I. razredu. Škoda, da ni tov. Humek snovi podrobneje razdelil, ker bi vsled svoje mnogoletne izkušnje lahko podal snov, ki jo je mogoče v posameznih razredih obdelati. Jeran ima izmed teles na prvem mestu kocko, potem kvader in kroglo.

Ali naj res najprej obravnavamo kocko? Iz življenja za življenje.

Katere uporabne predmete — raznih telesnih mer — najdemo v življenju v obliki kocke?

Izrek »od posebnega k splošnemu« — ni brezizjemno veljaven, kajti ne smemo prezreti pravila »od znanega k neznanemu, od lažjega k težjemu«.

Kvader je otrok gotovo preje videl kakor druga telesa. Razne skatljice je imel preje, kakor pa je mogel videti v šoli pri rač. pouku kocko. Držeč se pravila »od enostavnega k sestavljenemu« — bi morali pritrditi onim, ki menijo, da je najenostavnejše telo krogla. Morali bi torej pričeti s kroglo. Pomisliti pa moramo, da imamo mnogo enostavnih pojmov, ki jih moramo pojmovati le s posredovanjem sestavljenih — laže umljivih, zaradi umljivih sestavin.

Poleg tega ločimo geometrijska telesa od onih, ki jih obravnava naravoslovje. Naravoslovcu je telo vsaka stvar (ki zavzema prostor), v geometriji pa je telo od vseh strani omejen prostor.

Prostor je nekaj preveč abstraktnega in se torej ne moremo takoj baviti z njim. Ali je to res? Ali je ploskev na telesu manj abstraktna? in vendar jo obravnavamo kot prostorsko količino. Ali ne vidim ravno tako jasno prostor v zaboji, loncu itd., kakor ploskev na telesu?

Še bolj jasno ga vidim, kajti zaboj lahko napolnim, njegov prostor lahko izkoristim.

Proti čemu se pregrešim, če podam učencem takoj prvo geom. uro pojem prostora? Ali morda zato, ker sem pričel z abstraktnim? Kako naj pridem iz abstraktnega v abstraktno?

Iz konkretnega grem v abstraktno, da me ono popelje nazaj v konkretno, če smem reči, da so geom. telesa konkretna. Kajti jaz ne poznam v življenju nikakega telesa z imenom »kvader«, ampak je s tem imenom označena le neka oblika, a oblika je vedno nekaj abstraktnega, po-

vzetega iz konkretnih teles, ki imajo najrazličnejša imena.

Pokličem več učencev (7—9) ter jih pozovem, naj sedejo v klop (ki je n. pr. namenjena 3 učencem). 5 ali 6 se jih stisne v klop, a ostali stojijo. Na vprašanje, zakaj ne sedejo, povedo, da nimajo prostora.

V konkretni klopi je zmanjkalo abstraktnega prostora. Kaj storiti?

Vzamem več drugih primerov, kjer zmanjka prostora.

Predmetom dam življenje. Z našo pomočjo se deloma odstranijo, ostale pa odstranimo v mislih.

Otrokom ne dela težav, misliti da ni ničesar okrog nas. Tudi vidimo, da na mesto odstranjene klopi lahko postavimo drugo klop, ali mizo itd. Tu spoznamo, da prostora ne moremo odstraniti.

Človek, najpopolnejše bitje na zemlji, izkorišča predmete. Vzglede imam dovolj na razpolago. Učencem stavim vprašanje: »Ali moremo istotako poljubno izkoristiti prostor?«

Mladina se deli v dva tabora. Eni menijo, da s prostorom ne moremo poljubno razpolagati, drugi — teh bo navadno manj — so nasprotnega mnenja.

Prihodnjo uro imam prijetno nalogo, učence uveriti, da s prostorom lahko razpolagam.

Pripravim si iz kartona pravokotnike, ki jih rabim pri stvarjenju kvadra. Poleg tega imam celo polo kartona, ki ga postavim med učence in sebe ter mu dam ime stena. V mislih gradimo steno dalje na vse strani — v neskončnost.

Kdo ima več prostora, jaz ali učenci. Takoj povedo, da vsak enako, t. j. eno polovico, to umeti otrokom na tej stopnji ne dela težav.

Isto naredim s poševno in vodoravno steno ter vidim, da vsaka stena prostor razpolavlja. Vzajemno manjšo steno (osnovno ploskev ležečega kvadra). V mislih si tudi to povečamo v neskončnost, kar je imam v roki, je del stene. Potem jemljem ostale stene (plašč kvadra) ter jih prilapljam k prvi, končno dodam še krovno steno. Kvader je dovršen.

Stene so nam služile kot meje ter jih odslej tudi tako imenujemo. One obdajajo prostor, ki je med njimi in kar je v tem prostoru, ne more ven, kajti omejen je od vseh strani. To je geometrijsko telo.

Ali so učenci že videli, telo te oblike? Vsak otrok jih zna naštevati. Opeka, zaboj itd. ima to obliko, zato lahko dam pojmu s tem bistvenim znakom (oblika opeke ali zaboja) — ime »kvader«.

S fem sem si odprl pot v obširno snov geometrije, na da bi se bal, da me učenci ne razumejo. Temu sledi opazovanje telesa itd.

Ker so učenci videli, kako je kvader nastal, ga znajo takoj napraviti, kakor hitro morejo uporabljati risalne priprave. Rokotvornost pride takoj v poštev: Modeliranje iz ilovice je lažje nego napraviti to telo iz lepence.

Kako bom razvil kocko? Polg kvadra jo postavim na mizo. Ime je učencem že znano. Mi jo le primerjamo s kvadrom. Najdemo isto, le nekaj znakov je novih — enaki robovi, enake mejne ploskve. Pravokotniki z enakimi stranicami — kvadri. Če te kvadrata skladam drugega vrh drugega, vidim, da so enako veliki — skladni. Otroci naredijo kocko.

Po Jeranovem načrtu je tretje telo krogla. Ali naj res takoj preidem na kroglo?

gledale beli svet, ker bi težko našle založnika, kljub temu, da velja učiteljstvo za enega najboljših odjemalcev na našem književnem trgu. Založniki računajo vedno s širšim krogom odjemalcev kot je učiteljstvo samo.

Od leta 1901. je preorala Slov. Šolska Matica mnogo ledine na našem domačem pedagoško-literarnem polju in nam je poleg pedagoško-znanstvenih knjig izdajala tudi mnogo praktičnih knjig za šolsko uporabo učiteljstva.

Kljub velikemu pomenu in kulturnemu delovanju ni našla Slov. Šol. Matica pri bivši državni upravi toliko milosti, da bi prejela vsaj malenkostno podporo od vlade v lažje izvrševanje svojih visokih namenov. Vzdrževalo jo je slovensko učiteljstvo samo, iz svoje sramotno nizke plače, zato je temveč ponosa lahko v njem, da si je vzdržalo poleg okrilja svoje organizacije do danes tudi ta svoj kulturni zavod. Enako z našo bivšo državno upravo so korakala naša učiteljska, ki so seznanjala učiteljski naraščaj z vso obširno nemško pedagoško literaturo, niso pa našla potrebe in časa, da bi vsaj opozorila učiteljski naraščaj na ta naš stanovski kulturno-pedagoški zavod ne-le,

v Sloveniji, tal je pa našla že tudi v Dalmaciji, Zagrebu in v Srbiji.

Članov šteje danes 2132, kar nikakor ne moremo smatrati kot končno dosegljivo število in kaže to na indolenco, ki se vlada napram Slov. Šol. Matici med učiteljstvom. Če preračunamo seznam članov, pogrešamo posebno mlajših učiteljev in učiteljic na posameznih šolah. Konstatirati pa moramo, da najdemo med člani učiteljstvo vseh strank in kulturnih naziranj, kar znači, da v Slov. Šol. Matici ni bil zanešen ogenj strankarskega razkola; na drugi strani pa, da je Slov. Šol. Matica znala varovati s svojimi publikacijami značaj strogo kritične znanstvene institucije ter je s tem ovračala vse strankarske predsodke do nje. Želimo ji te poti tudi v bodočnosti!

Stvarna, kritična in znanstvena presoja bi bilo prvo spoznanje k skupnosti stanovskih interesov, kljub različnosti nazorov.

Od letošnjih publikacij moramo posebno pozdravljati dr. Pivkovo »Telovadbo« — po Tyrševem sestavu in njegov učni načrt za telovadbo v Letopisu, kakor smo lani z veseljem pozdravljali zvezek Skrbstvene vzgoje.

Ne mislimo se spuščati v nivo strankarskih vod dnevnih politike, ki je iz upejave Tyrševega sestava v naše šole napravila politično strankarsko vprašanje, povdarjamo pa prepotrebno reformo in enotno ureditev telovadnega pouka za vso državo.

In temu je dr. Pivko s svojo knjigo ustregel! Učiteljstvo danes zbira po tozadovolni literaturi, potreba je nadomestiti staro z novim in ker je vzgojeno samo po večini še vedno po starem, se mora potruditi samo, da se poglobi v nove metode, v nov sestav, v novo terminologijo itd.

Skrbstvena vzgoja nam je izpopolnila vnanjo organizacijo našega šolstva in nam podala smernice za isto, dr. Pivkova Telovadba nam odpira notranjo reformo enega dela pouka v šoli.

In da je Slov. Šol. Matica pravi forum za take spise, nam dokazuje dejstvo, da se publikacije najbolj razširijo potom nje med učiteljstvom, ki je prvi faktor in jedro vsake šolske reforme, ki se hoče v državi upeljati.